

Kopija

KATALIKŲ TIKYBOS VADOVĖLIO RANKRAŠČIO

„NORIU BŪTI TAVO DRAUGAS“ (8 KL.)

RECENZIJA

Recenzuoti pateiktas autorės Lolitos Krankalytės katalikų tikybos vadovėlio „NORIU BŪTI TAVO DRAUGAS“ rankraštis (toliau – vadovėlis), skirtas 8 klasės mokiniams. Leidykla – „Katalikų pasaulio leidiniai“, 126 psl., Vilnius.

Papildomų mokymo priemonių prie vadovėlio nebuvo pateikta.

Aktualu tai, kad autorė parengė tikybos vadovėlį pagal atnaujintas Vidurinio ugdymo bendrąsias programas (2008 m.) (toliau – Bendrosios programos). Vadovėlis labai reikalingas Lietuvos mokykloms, kadangi pateikiama medžiaga yra tinkama ugdyti Bendrosiose programose apibrėžtus mokinių pasiekimus.

Recenzuojamasis vadovėlis atitinka pagrindinius vadovėlio turiniui keliamus reikalavimus. Autorė tinkamai pritaiko Katalikų tikybos bendrojoje programoje nurodytą dalyko tematiką ir neviršija turinio apimties.

Tikybos mokymas modeliuojamas racionaliai, siūloma ugdytis pagarbų santykį su Dievu ir žmonėmis, ieškoti atsakymų į gyvenimo prasmės klausimus, atsispirti nuodėmei, priimti Dievo teikiamas dovanas.

Vadovėlyje pateikiama medžiaga paranki siekti Katalikų tikybos bendrojoje programoje apibrėžtų mokinių pasiekimų, padėti ugdyti(s) žinias, nuostatas, gebėjimus, supratimą. Turinys pritaikytas aštuntos klasės mokiniams ir, atspindi jų gyvenimo ir mokymosi patirtį.

Vadovėlio *struktūra* suskirstyta į skyrius ir paragrafus atsižvelgiant į Bendrųjų programų turinio apimties temų grupes. Tačiau vertėtų atkreipti dėmesį į temų antraštes ir jas rašyti didesnėmis raidėmis, pakeisti šriftą, kad būtų lengviau skirti temos pavadinimą nuo užduočių.

Pirmajame skyriuje „TAPTI TUO, KUO ESAME PAŠAUKTI BŪTI“ nagrinėjamas žmogaus kaip asmens, sukurto pagal Dievo paveikslą, pašaukimas, nelygstama vertė ir orumas, tautos ir Bažnyčios tradicijos, draša būti savimi, dvasinio

Kopija tikra

augimo poreikis. Svarstoma pagarbos sau, kitam ir Dievui būtinybė, pristatoma Kristaus aukos prasmė, dovanos vertė.

Antrajame skyriuje „ŠIRDIES POKYČIAI“ analizuojama santarvės su savimi, pasauliu ir Dievu būtinybė, sąžinės ugdymas, dešimties Dievo Įsakymų svarba žmogaus laisvei kaip pagrindui, vyriškumo ir moteriškumo dovana, berniukų ir mergaičių būdo bruožai, išimylėjimo ir tikros meilės skirtumai, santuokinės meilės vertė, pirmųjų tėvų (Adomo ir Ievos) pagundų ir nuodėmės padariniai, susitvardymo būtinybė. Apmąstomi kūno sakralumo klausimai, Šventosios Dvasios dovanos, bažnytinės ir civilinės santuokos sudarymo sąlygos, šeimos vertė, šventojo Pauliaus „Himnas meilei“, išpažinties svarba.

Trečiajame skyriuje „PRIEŠ TAVE DU KELIAI“ svarstomos turiningo laisvalaikio galimybės, sekmadienio vertė, žmogaus savęs naikinimas (narkotikų, alkoholio žala), žiniasklaidos privalumai ir trūkumai, televizijos, interneto džiaugsmas ir pavojai, reklamos įtaka. Pristatomas Jėzus kaip tikrojo džiaugsmo šaltinis. Analizuojama, kodėl reikia dalyvauti šventėse, išgyventi didžiausią tikėjimo slėpinį – švęsti Eucharistiją.

Ketvirtajame skyriuje „TIKĖJIMU ATSLIEPIAME Į DIEVO KVIETIMĄ“ svarstomi žmogaus poreikiai, vertybės, gyvenimo prasmė ir laimė, Senojo ir Naujojo Testamentų tikėjimo lobynas, Mergelės Marijos tikėjimas ir atsakymas Dievui „taip“, supažindinama su pagrindinėmis Dievo Motinos apsireiškimo vietomis.

Nurodomi tekstų šaltiniai, vadovėlio pabaigoje – pagrindinės katalikybės maldos, gausus naudotos literatūros sąrašas. Vadovėlyje pateikiama įvairaus sudėtingumo tekstų, ta pačia tema leidžia diferencijuoti ir individualizuoti mokymą ir pritaikyti jį tam tikro amžiaus skirtingų gebėjimų mokiniams. Autorė parenka tekstus iš grožinės, bažnytinės, užsienio literatūros leidinių, šiuolaikinių interneto šaltinių, psichologijos knygų. Pateikiama informacija turėtų žadinti mokinių smalsumą, skatinti norą pažinti save ir mus supantį pasaulį, ugdytis savo gebėjimus ir pasiekimus.

Vis dėlto reikėtų atkreipti dėmesį, kad 3.6 temos pradžioje pateiktas tekstas nepakankamai išsamus (tik keturi sakiniai), palyginti su kitomis temomis, todėl galėtų būti ilgesnis, kad padėtų plėtoti temą.

Vadovėlyje pateikiama *svarbių žodžių ir sąvokų* žodynėlyje nurodomos naujos sąvokos, išnašose paaiškinami sudėtingi žodžiai, frazės, sakiniai. Tačiau tik vienos 1.9

Kopija tikra

temos įžanginiame tekste paryškinti kai kurie svarbūs žodžiai. Jei autorė pasirenka išskirti svarbius žodžius, tai reikėtų daryti kiekvienos temos įžanginiuose tekstuose.

Užduočių ženklina „trikampiais“ (dirbti su suolo draugu ir dirbti grupėse) vertėtų atskirti ir grupiniam darbui parinkti kitą ženklą, nes dabar vadovėlyje kartais yra penki (15 psl., 37 psl.), septyni (18 psl.) „trikampiai“ iš eilės. Toks puslapis atrodo vienodas, netenka patrauklumo. Dienoraščio rašymo užduočiai taip pat būtų galima priskirti kitą ženklą, kad ši veikla aiškiau išsiskirtų.

Kiekvienos temos pabaigoje pateikiami „Atsakymai per minutę“, kurie skirti apibendrinti ir įtvirtinti pamokos temą. Tačiau vadovėlyje refleksijos užduotys kartojasi labai panašiai – „Ant lapelio užrašykite, ką svarbaus šiandien patyrėte ir ką supratote (pajutote). Lapelius atiduokite mokytojui (-ui)“, „Papasakokite, ką naujo ir svarbaus šiandien supratote“, „Ant lapelio užrašykite atsakymus į pamokos pradžioje pateiktus klausimus. Apsikeiskite lapeliais su suolo drauge (-u) ir patobulinkite vienas kito atsakymus. Lapelius atiduokite mokytojui (-ui)“. Galima suabejoti, ar mokytoja (-as) dažnai per ar po pamokos tikrins ir vertins mokinių raštelius?

Autorei vertėtų kūrybiškiau apmąstyti temos-pamokos pabaigą, konkrečiau apibendrinti, ką mokiniai turėtų prisiminti iš šios temos, kaip pritaikyti gyvenime ir įtvirtinti įgytas žinias ir gebėjimus. Pagal pateiktus apibendrinimus pamokos pabaigoje mokiniai dažnai galės nuspėti, kas ten parašyta, ir tai nežadins jų motyvacijos. Pavyzdžiui, daug naudingos informacijos apie televiziją ir internetą pateikta 3.4 temoje. Apibendrinant vertėtų akcentuoti *pozityvius* (informacijos atitikties tikrovei, nepažeidžiamo žmogaus teisių ir orumo saugojimo, moralės principų laikymosi, galimybių mokytis ir kelti kultūros lygį praplėtimo, naujienų ir žinių perteikimo ir kt.). bei *negatyvius* (individualistinių ir verslo interesų, begėdiškos ir destruktivios raiškos, sensacijų, gandų, agresijos, nekultūringų komentarų ir kt.) interneto / televizijos aspektus.

Kiekvieno *skyriaus* pabaigoje yra kartojimo skiltis, kurioje klausimų forma mokiniai kviečiami prisiminti ankstesnes temas. Tačiau, apžvelgus skyrių, vertėtų sudaryti mokiniams galimybę refleksijai: pateikti klausimų mokiniui pačiam į(si)vertinti, kaip jam pavyko atlikti mokymosi veiklas ir užduotis, kurioms temoms, galbūt, reikėtų skirti daugiau dėmesio, ką jis pats mąsto apie tikybos pamokas – kas patiko / nepatiko ir kodėl?

Kopija

Vadovėlio autorei vertėtų **apgalvoti struktūrą**, kokias pagrindines dalis turi turėti paragrafo tema.. Tai padėtų mokiniui ir mokytojui, atvertus bet kuri vadovėlio puslapį, matyti, kurioje vietoje atitinkama medžiaga pateikiama. Pagal šį rankraštį autorė išlaiko minties nuoseklumą, tema plėtojama, bet nėra aiškaus apibendrinimo ir pamokos įtvirtinimo. Siūlytume remtis **trijų etapų** pamokos struktūra, pavyzdžiui, pagal Geoff Petti šiuolaikinę pedagogiką: *Pateikimas, Pritaikymas, Peržvalga* („Įrodymais pagrįstas mokymas. Praktinis vadovas“, 2008, p. 254) arba 8 klasės dorinio ugdymo etikos vadovėlių turinio struktūrą: *I. Norime sužinoti. II. Nagrinėjame. III. Išvados ir apibendrinimai* (R. Melnikova, A. Lastakauskienė. „Mąstau, bendrauju, gyvenu“, 2008). Tokia struktūra atitinka Katalikų tikybos bendrosios programos ugdymo gairėse rekomenduojamą mokymo principą „gyvenimas – tikėjimas – naujas gyvenimas“ (Thomas Groome), kuomet tema gvildinama pradedant gyvenimo situacija, iškeliant problemą, paskui ieškant galimo atsakymo nagrinėjant Šventąjį Raštą ir Bažnyčios mokymą, paskui vėl grįžtant prie šiandienos problemų sprendimo pasitelkiant krikščioniškąjį požiūrį. Autorė iš dalies įgyvendino šį principą, bet vadovėlyje aiškiai jį išvelgti yra gana sudėtinga. Atvertus bet kurią temą, šios trys dalys turėtų būti išryškintos jau kuriant vadovėlio dizainą – maketą.

Autorė pateikia daug *klausimų ir užduočių* kritiškai mąstyti, spręsti problemas, pažinti save ir Dievo Žodį, Bažnyčios mokymą, išsakyti savo požiūrį, diskutuoti, pastebėti šalia esantį suolo draugą, bendradarbiauti tarpusavyje, vaidinti, kurti plakatus. Pateikti klausimai skatina naują mokomąją medžiagą susieti su anksčiau įgytomis mokinių žiniomis ir gebėjimais, pavyzdžiui, 2.3 tema apie draugystę: 1. Kas yra tikra draugystė? 2. Kuo skiriasi meilė nuo išsimylėjimo? 3. Kas yra agapė ir kodėl norėtume jos siekti? 2.7 temoje užduodami tik du klausimai: 1. Kokia svarbiausia žmogiška vertybė? 2. Kokia turėtų būti tikra meilė? O trūksta klausimo, skirto „naujo gyvenimo“ principui, kuris kyla: 3. Kaip reikėtų gyventi ir pasilikti meilėje? Autorė lyg ir pati atsako į šį klausimą, kuris nėra užduotas mokiniams, pateikdama užduotį, kurioje nurodoma, kaip elgtis tas, kuris myli. Taip pat pageidautina, kad nors kartais mokiniams būtų siūloma atlikti namų darbų užduočių, kurios susietų pamoką su gyvenimo praktika. Galima pasiūlyti namie nors retkarčiais skaityti Šventąjį Raštą, atlikti kūrybinių užduočių, rašyti „Dienoraštį“, nes pamokoje gali nepakakti laiko – kai kurios temos yra gana ilgos.

Kopija tikra

Kopija

Vadovėlio kalba aiški ir logiška, tačiau kai kurias užduočių formuluotes reikėtų sukonkretinti, pavyzdžiui, 1.9 temos užduotis: „Atsakykite į klausimus“ (*Kaip pasireiškia solidarumas?*). Neaišku, ar pats mokinys turi pateikti atsakymą, ar pasinaudoti pateiktais Katalikų Bažnyčios katekizmo tekstais. Turėtų būti nurodyta „Perskaite Katalikų Katekizmo ištraukas, atsakykite į klausimus“.

Vadovėlio vaizdinė medžiaga tinkamai pritaikyta nagrinėjamosioms temoms, tačiau lieka nemažai paragrafų, kur jos trūksta arba reikėtų papildyti – 1.2; 1.3; 1.4; 1.5; 1.9; 1.10; 2.1; 2.2; 2.3; 2.5; 3.2; 3.3; 3.4; 3.5; 3.6.

Vadovėlis iš esmės atitinka pagrindines demokratinės visuomenės ir valstybės vertybes, yra nešališkas lyties, amžiaus grupių, neigalumo, gebėjimų, socialinės padėties, rasės, etninės priklausomybės, įsitikinimų atžvilgiu.

Išvada. Pateiktas vertinti vadovėlis atitinka *Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo* (Žin., 2009 Nr. 61–2450) 5 punkte nurodytus reikalavimus. Rankraštis parengtas pagal atnaujintos *Katalikų tikybos bendrosios programos* turinį. Atsižvelgiant į recenzijoje išsakytas pastabas, siūlau spausdinti.

Recenzentė

Irena Jonikaitė

